

SREČANJA IN STROKOVNI SPREMLJEVALCI - ALI ENE IN DRUGE SPLOH POTREBUJEMO?

MALČI MOŽINA

V članku sem se namenila napisati nekaj razmišljanj o srečanjih folklornih skupin, o tem ali (in zakaj) jih potrebujemo in o strokovnih spremljevalcih teh srečanj, ki so pogosto postavljeni med dve mlinski kolesi: po eni strani se od njih pričakuje, da realno ocenijo videni program, po drugi strani pa morajo upoštevati posebnosti razmer, ki narekujejo delo v skupinah. Ni enostavno, še zlasti če so tudi sami vpeti v ustvarjanje novih programov v svojih skupinah, saj njih in njihova dejanja še bolj kot vse ostale opazujejo včasih užaljene oči. Če pa svojih skupin nimajo, ponovno ni najbolje, saj potem pogosto zgubijo stik z realnostjo in se jim očita, da ne poznajo razmer in da govorijo o stvareh, ki jih ne razumejo.

Vprašanja, čemu so srečanja namenjena, so pravzaprav že stara in v vsaki generaciji folklornikov se najdejo posamezniki, ki se jim tovrstno usmerjanje dejavnosti zdi nepotrebno, ker da obremenjuje skupine z nepotrebni nastopi, ovrednotenje programov pa naj bi bilo po njihovem mnenju tako ali tako vedno krivično in enostransko. Tudi sama sem si na začetku poti v folklorni dejavnosti

večkrat zastavljala taka in podobna vprašanja, povezana z možnostmi ovrednotenja programov folklornih skupin. Kot vemo vsi, s sestavljanjem odrskih postavitev ni malo dela, še zlasti če se resno lotevaš zastavljenega projekta in takrat ko bi svoje plesalce, občinstvo in, naj ne bo narobe, če zapišem, "stroko" rad opozoril na nove vsebine ali načine interpretiranja plesnega izročila. Vsem je treba čestitati: s trdnim stiskom roke tistim, ki naredijo dobra dela, in nekoliko zadržkom tistim, ki delajo slabše. Velika večina se trudi, da dela dobro, a zavedati se moramo, da vsak podvig pač ne more biti uspešen. Če nam nekdo pove, da ima naša stvaritev pomanjkljivosti, za to ne smemo biti užaljeni in krivdo zvaliti na tistega, ki si včasih upa reči bobu bob. Vsak vodja, ki ceni in spoštuje svoje delo in delo drugih, bo v včasih dokaj ostro izrečenih besedah spoznal dobronamernost. Če ne v trenutku, ko so besede izrečene, pa čez čas, morda šele čez leta. Prav vsi, ki smo občasno potisnjeni v vlogo strokovnih spremljevalcev, prihajamo s "terena" in se dobro zavedamo razmer, v katerih skupine delajo. Srečujemo se z različnimi značaji vodij skupin, s skupinami, ki stremijo k različnim ciljem, pretehtati moramo vsako izrečeno besedo in se na koncu, kar se da pravilno odločiti, kako programe ovrednotiti. Idealne rešitve sicer ni, so pa boljše in slabše - vse odvisne od osebnih videnj, ki se jim nikoli ne da povsem izogniti. Še pri športu ne, kjer se kakovost najpogosteje meri v metrih in sekundah, kaj šele pri folklorni dejavnosti, ki že v osnovi gradi na različnosti in ne na enakosti, ki bi jo bilo mogoče nekoliko bolj sistematično ovrednotiti. Upam si trditi, da nikomur od strokovnih spremljevalcev ni cilj, da bi s svojimi besedami zatrl delo skupine. Prav nasprotno. Izrečene besede so namenjene spodbujanju razvoja posamezne skupine, pa naj se to v trenutku, ko so izrečene, zdi še tako nemogoče. Ljudje smo večni nezadovoljneži in mnogim tudi izrečene pohvale ne bi bile vedno po volji. Predstavljajte si, da bi strokovni spremljevalec na razgovoru po končanem srečanju vse skupine pohvalil. Prepričana sem, da bi bili z izjavo "vsí ste krasni in najboljši" zadovoljni le redki.

Posvet s strokovnimi spremljevalci odraslih folklornih skupin, na katerem sodelujoči usklajujejo merila za ovrednotenje programov in iščejo prave poti za nadaljnji razvoj folklornih skupin. (Foto: Janez Eržen, Novo mesto, januar 2006.)

Morda so nekoliko hude besede, če zapišem, da bomo odgovarjali za svoja dejanja, vendar je res, da moramo spoštovati, kar so naši predniki prenašali iz roda v rod in se je ohranilo do današnjih časov. Ali bomo znali in zmogli ustrezno negovati prejeta darila? Vsi bi se morali zavedati, da smo dobili konec zemlje, na katerem živimo, le v uporabo za čas svojega življenja in ne v trajno last. Korenin, ki simbolizirajo prepletenost današnjega časa s preteklimi izkušnjami, ne smemo pretrgati, niti ob prihajajočih se tujih trendih na njih pozabiti, saj brez njih ne bi bili več to, kar smo. In ne upam verjeti, da bi si tega želeli.

Nič me ne moti (čeprav se mi zdi nepotrebno), da se nekateri posamezniki in skupine v današnji dobi

spoštljivo in kolikor je v danih razmerah mogoče nepotvorjeno lotevajo poustvarjanja in odrskega prikazovanja plesnega izročila drugih narodov. Moti pa me, da plesne prvine, za katere je jasno, da niso bile predmet slovenskega plesnega izročila, zaidejo v odrske postavitve, v katerih naj bi predstavljali, kako so v preteklosti plesali ljudje na Slovenskem. Moti me tudi, da nekateri ljudske plese tako predrugačijo, da človek v njih komaj prepozna osnovni obrazec, na podlagi katerega je bil ples odrsko prirejen. In moti me, da nekateri bodisi zaradi nepoznavanja plesnega izročila ali zaradi površnosti spreminjajo izvedbo posameznih korakov (zibajo, tresejo, skačejo). Temu, da so naše odrske postavitve umetne tvorbe, se ne bomo mogli nikdar izogniti, ob poznavanju izročila pa lahko preprečimo, da vsaj odstopanja ne bi bila večja, kot je zaradi želje po prikazovanju izročila občinstvu potrebno. Prepričana sem, da bomo s takim delom pokazali spoštovanje do ljudi, ki so v preteklosti izročilo "živeli", in nenazadnje do ljudi, ki so nemalo časa vložili v raziskovanje tega življenja. Ne dvomim, da so mnogi to počeli tudi zaradi svojega veselja in mnogi (čeprav žal ne vsi) tega znanja niso ljubosumno skrili le za svoje potrebe, temveč so ga ponudili (in ga še vedno ponujajo) v uporabo vsem ostalim; prek knjig, izobraževanj, pogovorov ipd. Prav znanje, ki je zbrano v knjigah, razstavljeno v muzejskih prostorih in dostopno v arhivih, nam omogoča, da delamo manj površno, kot bi delali brez tega. Dopusča nam, da na podlagi prejetih znanj v svojih glavah ustvarjamo nove programe, v katerih povezujemo posamezne plese, dodajamo pesmi, se spominjamo šeg in navad, poustvarjamo namišljene življenjske situacije ipd. Če se ob vsem dostopnem gradivu vsaj občasno (čeprav je bolje, da redno) udeležimo ponujenih izobraževanj (seminarjev, taborov, delavnic), potem uspeh ne more izostati. Skoraj vse nam je ponujeno, naučiti pa se moramo vzeti stvari v svoje roke. Vsi smo seveda ljudje, zmotljivi, različnih značajev in dovzetni za stvari, ki nam jih prinaša življenje. Za tiste, ki bogatijo naše življenje, in za tiste, ki bi se jim bilo vredno izogniti.

Prav ta odstavek, ki se navidezno odmika od zastavljenega vprašanja, je najpomembnejši za razumevanje vloge strokovnih spremljevalcev, ki so kljub različnim zadržkom prisiljeni usmerjati razvoj folklornih skupin. Cilji le-teh so kljub sprenevedanju nekaterih dokaj jasni in usmerjeni proč od priprave programov, s katerimi bi občinstvu ugajali za vsako ceno, oziroma od priprave programov, v katerih bi površno poustvarjali ljudske plese. Večno smo se in se bomo sukali med dvema poloma: med idejo, da pri poustvarjanju ljudskega izročila znotraj folklorne dejavnosti ni dovoljeno nič, in idejo, da je pri tem početju dovoljeno prav vse. Prepričana sem, da je srednja pot edina prava.

Prav zaradi neprestanih preverjanj pravih poti je dobro in koristno, da se odvijajo srečanja folklornih skupin, saj bi v nasprotnem veliko težje usmerjali dejavnosti k skupnemu cilju. Prav po zaslugi načrtnega usmerjanja so danes skupine, ki si dovolijo nadeti ime "folklorna skupina" in ob tem brez premisleka predstavljati nekaj, kar naj bi bili pretekli "folklorni pojavi", pa to niso, redke. A obstajajo.

Leto dni je od tega, kar sem se udeležila prireditve v bližini domačega kraja, še posebno vesela zato, ker sem izvedela, da se bo na njej predstavila skupina, za katero še nisem slišala. Napovedali so "otroško folklorno skupino, ki bo predstavila nekaj ljudskih plesov, pesmi in običajev". In kaj od ljudskih plesov, pesmi, šeg in navad sem videla? Pol skupine je pridrvelo na oder iz zakulisja, druga polovica je ob narodno-zabavni viži pritekla iz dvorane. Na odru so se s poskočnimi koraki, v katerih je bilo skoraj nemogoče prepoznati ljudski ples, gibali in ob vriskanju skušali ustvariti primeren vtis na obiskovalce. Da je bila vsa stvar še bolj zanimiva, so bila dekleta oblečena v neke vrste dirndlne; nekaj, kar bi najbolje označili kot novejši narodno-zabavni gorenjsko-avstrijsko-nemški slog. Če upoštevamo še slog gibanja in sestavo - namenoma bom zapisala - "koreografije", potem smo videli "svet v malem" in ne to, kar je bilo povedano ob napovedi (ljudske plese) in kar bi sodilo k folklorni skupini.

Opisan primer je mogoče preveč banalen in ekstremen, da bi z njim lahko opozorili na pomen srečanj in razgovorov, ki se odvijajo po njih. Pa vendarle. Iz majhnih nedoslednosti, ki so kdaj pa kdaj marsikomu nejasne in nevredne razprave, rastejo velike. Prav je, da se na srečanjih in razgovorih pogovarjamo prav o njih, kajti navidez nepomembne podrobnosti lahko kaj hitro prerastejo v mogočnejše ovire, ki lahko otežujejo kakovostni razvoj dejavnosti. Tega pa si, verjamem, ne želimo.

Pogovoru z njihovo vodjo se nisem mogla niti želela izogniti. Povedala je, da se z otroki zelo dobro razumejo in se imajo lepo - o čemer ne dvomim; da nastopajo predvsem za tuje goste in za starše, ki ne vedo, kaj je bolj in manj prav - v to verjamem s pridržkom. Vse je dobro in vse je ljudsko izročilo, je bila misel, s katero se nisem mogla in ne hotela sprijazniti.

To je samo en primer, kako hitro lahko Slovenci izgubimo svoj rojstni list, če prenehamo stalno preverjati svoja dejanja in če se ne zavedamo posledic svojega početja. Prav srečanja so namenjena stalnim prevetritvam programov, ki jih ustvarjamo, in ugotavljanju, katere ideje je vredno še naprej razvijati in katere je morda primerneje opustiti, da izročilu ne bi po nepotrebnem delali sile.

Čim več različnih in kakovostnih odrskih postavitev bomo ustvarili in bolj dosledno, ko se bomo držali izročila, bolj bomo prepoznavni. Ne le na lokalni ravni, ampak tudi na državni, kjer nam bo morda kdaj uspelo zagotoviti več pozornosti.